

Přikłady za diktaty

5. LĚTNIK

Dźiwny són

Wonka so deščuje. Čěmne mróčeje ćahaja po njebju. Ani psyk Haras nješčowka. Wón je do psyčeje hěty zalěžl. Pasu wostudu. Z čim ju začěrju? Najradšo bych knihu čitał. Tola zajimawu knihu wo dyrdomdejach sym přećelej wupož-
 čił. Wčera chcyše mi ju wrócić. Hladam z woknom won a sonju. Leću z kosmiskej łódžu do swětnišća. Nimo wok-
 nješka šuskaja meteority, hwězdy a tež wšelaki stary čapor. Skónčnje přizemju na cuzym planeće. Wulězu ze swět-
 nišćoweje łódže. Puscina a ćišina mje wobdawatej. Cuzy swět mje zatraša. Chcu wróco na zemju. Naraz bliža so
 dźiwne stworjenja. Njemóžu do łódže. Pót mi na čolo stupa. Hižo so mje tajke dźiwne stworjenčko přima. Woba-
 ram so a biju wokoło sebje. „Pětrje, wotuć!“ Mać mje třase. Mam zymicu a dyrbju we łožu wostać. Sym wjesoły,
 zo bě mój lět jenož són.

133 słowow

Wjesoły kadlička

Hižo dawno přejach sej domjace zwěrjo. K narodninam so moje přeće spjelni. Četa dari mi rjaneho žurka. Žurk
 ma mjehku złotobrunu kožu a kneflatej ćmowej woči. Wodnjo leži do kule zwity w rózku a spi. Wječor pak wón
 kaž wšitke hrymzaki wotući. Potom mam jeho zabawjeć. Jara rady da so wón hacać a picować. Při tym pak dyr-
 bju kedźbować, zo mi žurk do porsta njekusnje. Ze swojimi wótrymi zubami zamóže skoro wšitko přehrymzać. Ni-
 čo njeje před nim wěšte. Najradšo hrymza zornjatka. Ale tež čerstwu zeleninu jemu dawam. Zwjetša tyka wšo do
 swojeju licow. Potom wupada kaž naduty balon.

100 słowow

Domjace zwěrjo

Kóžde džěco přeje sebi swójske domjace zwěrjo. Tam a sem drje ćeta abo wowka tajke přeće spjelnitej. Lěpje pak
 je, hdyž sebi swojeho přećela sam namakaš. Při tym pak dyrbiš na to kedźbować, kotre zwěrjo sebi wupytaš. Wob-
 kedźbować matej so městnosć a wulkosć bydlenja. W małym bydlenju móžeš sebi na přikład žurka plahować, doma
 na wsy samo konja. Wažna je za kóžde zwěrjo prawa pica. Jeli bydliš w měšće, dyrbiš słomu a picu kupować. Na
 wsy dosaha druhdy hižo dosć wulka pastwa.

84 słowow

6. LĚTNIK

Njewšědne slubjenje

Na Budyskim dwórnišču wotmě so njewšědny podawk. Běše rjany lěcny dzeń, wětrik hraješe sej z ćikotom ludži,
 kiž běchu woni na chódnikach zawostajili, a jenož ze seršćowcom namolowane sčěny mylachu idyliski wobraz sta-
 reho měšćanskeho twara. Čmičkaše so hižo. Posledni ćah bě runje wotjěl a železniska čara bě swobodna. Bóh wě,
 čehodla so wšitko tak sta.

Sroka, wony po wšěch Serbach znaty ptačk, přileća a prasny do ćeńkeje škleńcy dwórnišćowych duri. To bě tutón
 měsac hižo druhi ptačk. Posledni měsac běchu tu sydom sročich ćěłow a do toho pjeć tajkich namakali. Kónc njebě
 wotwidźeć. Hawron, kóždolětnje nawoženja sroki, činješe sej hižo starosće, zo njezměje klětu žanu njewjestu, jeli
 tragiskim njezbožam wćipnych ptačkow njezadzěwa. Wón sej praji, zo to tak dale njeńdže. Wobstara sej čerstwu
 barbu, wučisći sej swoju wopuš a započa wšitke škleńcy pomolować.

Jako na druhi dzeń dwórnišćowy personal na džělo přińdže, njemóžeše so dodžiwać. Na wšěch škleńčanych du-
 rjach swěćachu so čorne ptački. Z toho časa njeje hižo žadyn ptačk wjace tam znjezbožil, a hawron móže dale kóž-
 de lěto swój kwas swjećić.

174 słowow

Přiklady za diktaty

6. LĚTNIK

Myšaca reja

Wćipna hlada myška Liza ze swojeho schowa. Hnydom pódla konopeja ma swoje hnězdo. Myška Liza ma zbožo, bydli mjenujcy w rjanym starym hrodze. Cyle chroble bě sej džensa zaso ze swojeje džěrki wulězła. Najprjedy tykny jenož swój nos won, pohlada wokoło rózka a zwěsći, zo leži kocor Maks céžko chory w swojim borle. Bu cyle cyplkojta. Za cyle džesać lět so to hišće stało njebě. Hišće wčera bě swojej přecelce Hildze prajiła, zo traš kocor Maks wot tych wjele witaminow, kotrež stanje žerje, ženje njewumrěje. A nětko tajke zbožo! Cyle mały wokomik přemyslowaše, hač měla sobuželnoś z nim měć, ale potom so spěšnje rozsudzi, składnoś wužić.

Zawoła za swojej přecelku Hildu, tuta wołaše zaso za swojej přecelku a ta za swojej. Popołdnju w třoch, wulki časnik na chódbje njebě hišće poľnu hodzinu wotbił, zetkachu so wšitke žónske myše hrodu we wochězi a rozmyslowachu, što móhli džensa činić. Najmjeńšej so wostudzi a wona poča rejować. Wšitke druge myše dachu so wot njeje natyknyc a započachu tohorunja z dźiwimi pohibami. Na tutym popołdnju třaseše so hród kaž ženje do toho. Nažel pak so feta nahle přetorhny. Z luteho myšaceho rejowanja wotući kocor Maks, zmobilizowa wšitke swoje mocy a zežra znajmjeńša poľjcu wšech myši. Myška Liza měješe zbožo. Wona bě so hižo prjedy rozžohnowała a domoj běžała.

216 słowow

7. LĚTNIK

Diktuj swojemu partnerej slědowace sady!

Wopyt muzeja za wuměłstwo so stajnje znowa wuplaći. Na scěnach wisaja často jara zajimawe akwarele. Z pisanymi a jaskrawymi barbami wuwijawa molerjo swoje wizije. W swětoznatych čišnach aranžuja kompozicije wazow a šklow z oranžemi a jabłukami. Dokładniše analyzy tutych wobrazow so přeco zadanja. Tež skulptury wuwabjeja sympatije. Montaže figurow sprosředkuja genialnoś jich konstrukterow.

53 słowow

W kóždym zwěrjencu móžeš wěstu selekciju zwěrjatow a rostlinow wobdźiwać. Namakaš najrozdzělniše kwartěry kaž insektarije, delfinarije a dźiwinowe zahrody. Hdyž chceš sebi wšo to wobhladać, trjebaš dobru kondiciju, wšako su puće w zwěrjencach zwjetša chětro doľhe.

36 słowow

W kóždej pusćinje namakaš wosrjedz hromadow pěska stajnje zaso oazy. W nich móža wosebite organizmy přežiwić. Typiski štom tutych izolowanych kupow je datlowc. Jeho kedžbyhódna produkcija płodow zmóžnja mnoho nomadam přežiwjenje w tutych ekwatorej bliskich kónčinach.

36 słowow

Najskerje nimaš cyle prawje, hdyž měniš, zo ludžo džensa hlownje jenož nowiny čitaja. Telewizija je mjeztym za wšě generacije najwadžniši informaciski srědk. Za telewizijne wusyľanja nahrawaja produkciske skupiny nimale wšitko. Jenički kriterij za scelaki je, zo so kašćik tak husto kaž móžno zapinje. Za to wužiwaja so najwšelakoriše wobłuki žurnalizma kaž turizm, alpinizm, sport abo tež spěwne wubědzowanja.

58 słowow

8. LĚTNIK

Skipi abo s3n Źiwjenja

Skipi bĚ elektrizowany. W nowinje inserĚrowaše Budyske mĚšċanske dŹiwadŤo, zo trjeba nuznje pomoc. „To je nešto za mnje!“, sej Skipi mysleše. „Snano m3žu tam suflĚrowaċ, snano znatych basnikow recitowaċ abo nowy wabjenski projekt organizowaċ. Njebudu so blamowaċ, toho sym sej wĚsty.“

Skipi bĚ po studiju filozofije a dramaturgije wjele fantazije naŤoŹowaŤ, zo by dŹĚŤowe mĚstno namakaŤ. Dotal pak dyrbyeše pĚco hišċe improwizowaċ. Njenamaka w swojej kwalifikaciji Źane dŹĚŤo. Skipi poda so potajkim do dŹiwadŤa. InspirĚrowany bĚ wot sona z ekstra za njeho skomponowanej operu, kotruŹ chcyše z hrajerjemi inscenowaċ. Sk3nċnje do dŹiwadŤa d3ndŹe a so jako nowy sobudŹĚŤaċer pĚdstaji. Tu pak so jemu zecny. Dommownik jeho instruowaše, kak maja so nuzniki pĚi derje wopytanych pĚdstajenjach temperĚrowaċ a rjedŹiċ. Wulki s3n jeho Źiwjenja bĚ dosk3nċnje demolĚrowany.

129 słowow

Njedawa Źadyn recept pĚċiwo wċipnošċi?

Z mikrofonom po puċu m3Źeš wjele nowych informacijow zbĚraċ. Wot Wulkeho Wosyka do Kamjenca a wot Panċic-Kukowa do Wojerec puċujo m3Źeš ludŹom aparat pod n3s dŹerŹeċ a so jich astronomisce wjele prašeċ. Ćas inwestowaċ wĚzo dyrbiš, doniŹ nimaš telko informacijow hromadŹe, zo jich kombinowanje eksploziwny pĚinošk wunjese. Dyrbiš so koncentrowaċ a k3Źdy kuċik Hornjeje ŹuŹicy dokŤadnje inspicĚrowaċ. Druhdy dyrbiš dny doŤho telefonowaċ, doniŹ nimaš mjeŤšinski pĚinošk za wusylanje w rozhŤosu zestajany.

Źadyn reporter njeda so wĚzo rady demaskowaċ, nekotryŹkuli pak dyrbi pĚidaċ, zo je woprawdŹitosċ trochu frizĚrowaŤ. Tak je wuprajenja ludŹi korigowaŤ abo snano z wobrubjenjemi dekorowaŤ. Tam a sem dosaha hiŹo prawe intonowanje pĚinoška, zo by so zaċuċe intensiwowaŤo. Filozofija tajkich reporterow njeje pĚco pĚwidna. A fantaziju wješina z nich ma, wosebje hdyŹ dŹe wo fabricĚrowanje noweje blady.

Ale sprawnje prajene: Njedamy so teŹ my natyknyc wot wosebje blamowacych, elektrizowacych a demolĚrowacych powĚšċow? ŹedŹimy so nimale patologisce za zajimawostkami Źiwjenja. NaŹel pak njeje Źaneje terapije pĚċiwo pĚinarodŹenej wċipnošċi. Zwostanje jenoŹ, so pĚez mjeŤše a wješe katastrofy wšĚdneho dnja smjeċ.

175 słowow

Grawoċiwe dop3znaċe

Teoretisce to scyŤa njeŤdŹe, ale praktisce je so mi to staŤo. NjebudŹeċe mi wĚriċ, ale pomaŤu, jedne po druhim. RĚkam Hinc, Hinc Rjelka. Sym Źenij w svojim powoŤanju. Pisam bibliografije poŤne poezije a wumĚškeho pĚeswĚdċenja. NaŹel njeje pak haċ dotal niĤt3 m3j woprawdŹity talent sp3znaŤ a mje angaŹowaŤ.

Ale wo tym nochcych wam rozprawjeċ. HdyŹ dŹensa wšitko reflektuju, zapoċina so stawizna z mojej jĚzbu do Egyptowskeje. Chcych swoje pĚ3rdne baterije napjelniċ a trochu hinašeje atmosfery doŹiwċiċ. Myslach sebi, zo trjeba kreatiwny ċŤowjek tam a sem ekwatorialnu klimu, archeologiske Źadnostki a estetiske napohlady, zo by so woċerstwiŤ. BĚch sej sk3nċnje premiju za svoje konstantnje dobre dŹĚŤo zasŹuŹiŤ. Zorganizowach sej rjanu jĚzbu, wupytach najrjeŤši hotel, preparowach swoje podŤ3kky a podach so na jĚzbu. BĚch nerwozny, wšako njebĚch hišċe Źenje daleko won pĚišoŤ.

HiŹo sympatiska mŤoda Źona w lĚtadle mje inspirĚrowaše a wubudŹi we mni fantastiske a grafisce dokonjane wobrazy, wĚzo jenoŹ wosnje. Wulkotny dowolowy zapoċatk kompletowaše koncentrowane, elektrizowace ċitanje mojeje najnowšeje knihi.

162 słowow

K3Źdy Źuler njech pĚemysli sej sam pokroċowanje stawizny, bjez toho zo so ewentualne zmylki pĚiŤiċa.

Praktiske zwučowanje

Student filozofije Pětr Liška poda so na wulět do Radworskeho Haja. Tam chcyše swoju klawstrofobiju přewinyć. Klawstrofobija je chorosć, pola kotrejež so wuskich, začinjenych rumow bojiš. Pětr Liška poda so potajki do Radworskeho Haja, zo by jedyn džen a jednu nóc w lišče jamje přebywał. Po teoriji Pětra Liški je tajka lišča jama mała dosć, w njej swoju fobiju přewinyć móc. Město toho pak, zo padny w jamje do hysterije, dóndže k hawariji, na kotruž njebě přihtowany. Pětr Liška reagowaše na lišče kosmy. Po měnjenju jeho maćerje hižo dawno přewinjena alergija w lišče jamje znova wudyri. Tak so tuta ekspedycja nahle skónči. **104 słowow**

Dyrdomejski dowol knjeza Hantuša

Knjez Hantuš pochadza ze Stareje Cyhelnicy. Jako šuler je najradšo geografiju měł. W swojim atlasu je wosebje kraje wokoło ekwatora markěrował. Wuleći sej často do tutech krajow.

Lětsa bě knjez Hantuš w Egyptowskej. Egyptowska je cyle swojorazny kraj. Archeologoj zwěščichu, zo mějachu tam hižo před wjace hač 5000 lěty wusoko wuwitu kulturu. Najbóle zajimuje so knjez Hantuš za mytologiju egyptowskeho ludu.

Do swojich dowolowych krajow da so knjez Hantuš přeco šoferować. Swójske lětađlo parkuje stajnje na lětađišću wotpowědneho města. W padže katastrofy móže knjez Hantuš hnydom čeknyć.

Lětsa sta so woprawdže tajka katastrofa. Wosrjedz jeho dowola wudyri ominozna chorosć, ale wón njesmědžeše so domoj transportować. W chorowni tež ničo njefungowaše. Nichtó njewědžeše, što knjezej Hantušej pobrahuje. Snano bě so w Nilu kupał a sebi amebowu chorosć popadnył. W chorowni pytanje za rozbudzacom knjeza Hantušoweje chorosće intenziwěrowachu. Jako balansowaše wón hižo mjez žiwjenjom a smjerću, kombinowaše wuknjacy student wšitke symptomy knjeza Hantuša a namaka prawu terapiju. Hižo po pjeć dnjach so knjez Hantuš wustrowi a móžeše zaso skakać kaž młody zajac. **174 słowow**

Kamjentny križ při puću nimo Wownjowa

Wjele pućow dže do Budyšina a kóždy je wjele stow lět stary. Z Chwaćic smy po dwěmaj pućomaj do Budyšina chodžili, přez Nowe Małsecy a Stare Małsecy. Přeni je něšto krótsi a je trochu horaty. Po tutym puću pak hišće džensa Chwaćičenjo do Budyšina chodza. Wosrjedz puća w dólčku, po kotrymž mała rěčka z Lubachowa do Wownjowa chwata, do klina swojeje maćerki Sprjewje, leža Nowe Małsecy. Wottam do Budyšina daloko njeje. Džeš po horje kaž do Jerusalema a nadobo wuhladaš wěžaty wysoki Budyšin před sobu. Přez Čichońcu nimo dołheje zahrodneje murje dóndžeš do Židowa, po drjewjanym mosće přěndžeš pluskotatu rěku Sprjewju, a hižo tu wonja po měsće.

Ale wjele rjeńši je druhi puć přez Stare Małsecy. Na prawym brjoze při puću steji kamjentny pomnik ze zornowca. Do njeho je njelepy wobrys wudypany, kiž je na sekeru podobny. **143 słowow**

(wobdžělany wujimk z powědančka Oty Wićaza: Kamjentny križ při puću nimo Wownjowa, w Pod bohatej wěžu, str. 46-56)

9. LĚTNIK

Dwojožiwcy

Dołhi čas wobhladowachu so dwojožiwcy jako škódniki, jako grawoćiwe. Ludžo so jich pasechu a je samo mórjachu. Na druhej stronje namakamy žabu w bajce jako pomocnicu w nuzy a samo jako zakuzłaneho princa.

Džensa su dwojožiwcy pola nas kruće škitane. Su wažne w hospodarstwje přirody a spožča nam składnosć za zajimawe wobkedźbowanja. Tak wobkedźbujemy kóždy lěto w nalěću, zo počinaja dwojožiwcy pućować, kaž na někajke potajne znamjo. Wšitke zwěrjata podadza so runočasnje k swojim njerkanjšćam. Při porowanju wot-

měwa so wonkowe wopłodzenje. Z wotkládenych wopłodzenych jejkow wuwijawa so we wodže tupi-hlójčki. Z nich nastanu po někotrych měsacach mlode krokawy abo žaby. Wone su žiwe na kraju. Dla tuteje wosebitosće maja dwojožiwcy swoje mjeno – maja dvě žiwjeni: na kraju a we wodže. Ale tež jako wurosceny žiwch trjebaja wone wložnu wokolinu, zo njeby jich slinowa koža wuschnyła. Zwějrjata dychaja drje z plucami, hlownje pak přez swoju kožu.

Při wšěm zrozumjenju za amfibije su wone džensa sylnje wohrožene. W zašlych 40 lětach so w Němskej mnohe mjeńše wodžizny a wložne kónčiny zničichu. Wjele přirowow, rěčkow a rěkow sta so z kanalemi za wotwody. Přez twar dróhow, kanalow, přemysłowych a industrijowych wobwodow so cyłe krajiny změnichu a rěčnišća so wurunachu abo přepołożichu. Woda spěšnje wotběži, dwojožiwcy móžeja so lědma zasydlit abo scyła wjace nic.

211 słowow

Lany wolij

Serbja jědža rady lany wolij. Tola wěmy tež, kak so wón džěła a što len scyła je?

Len słuša do swójby lenowych kwětow, wot kotrychž znajemy něhdže 80 do 100 družinow. Wón je jedna z najstaršich kulturnych rostlinow. Cyła něhdy džiwja rostlina so džensa wužiwa. Z powěsće wo připołdnicy wěmy, zo hodži so wubitkowa włóska za zhotowjenje ničow. Z nich produkowaše so hižo w starej Egyptowskej płat za mumifikaciju faraonow. We wosomnatym lětstotku bě lenowe předženo nimo wołmy najwažniša tekstilna surowizna. Njepředžělajomne niće služachu jako slanje za zwějrjata, móhlrjec jako alternatiwa za syno. Hdyž dyrbeje hišće před sto lětami bur wobhladniwe a swědomiče swój len hladać, jón dokładnje a pod napinanjom žnjeć a předžělać, wužiwaja so mjeztym za wšitke kročele mašiny.

Symjo lena wobsahuje wjele strowych tukowych ksalinow. Tohodla džěła so z njeho drohotny lany wolij, kotryž so jako hojenski sředk abo jako žiwidlo zasadzuje. Za to so we wosebitych lenowych młynach ze symjenja wolij wutłóčuje. Wosebje na krejny wobtok skutkuje wudobyty wolij pozitiwnje. Njejsmy wot našich wótcow potajkim jenož wulkotnu jednoru a wosebje w lécu slódnju jědž zdžědžili, ně, su nam samo jara wužitny lěk sposrědkowali.

189 słowow

Namakaj w slědowacym teksće wšitke zmylki.

Wužiwaj słownik, hdyž njejsy sej wěsty/-a.

Hlódny pućowar

Na njewšědnje rjanym slónčnym dnju poda so mlody mwynski wučomnik na swoje přenje pućowanje. Přepřeči sydom dolhich dołow, pječ wubokich jězorow a jednaće ćmolych lěsow. Dyž přińdže do dwanateho lěsa, so zabwudži. Zaspěła sej spěw, zo njeby so tak bojaw. Wjesoleje nahlady pućowaše dale. Zetka małego palčika a wobhoni so za pućom. Tón wahaše, hač měhl jemu pomać abo nic. Za chwilu přimny sej do wosow, pozběny swój włós a poskiči jemu swoju swužbu při pytanju za prawym pućom. Mlody mlynski přihosowaše. Tak džěštaj romadže dale. To bě ruby zmylk. Po wšěm zdaću tež palčik njewědžeše, dokal ma hić. Palčik bě mhlýnskeho trunyl. Wón so rozněwa, wupowědži palčikej a hdžeše sam dale. Mjez tym bě chětro wódnny. Orientowaše so wotnětka po wězdach a dóńdže k hlódnemu mužej. Znoła woboni so za pućom. Cyle zeleny starc z mokrej rukału dosahny jemu najprjedy rybu, zwotora hałzy za woheń, łopjeće wódnne zwěrjo a nasyći hlódného muža. Potom natyka jemu tobowu ze zelami a jahodami a da bwudniče nadawk, mhlýnskeho z lěsa wuwjesć. Swěrna bludnička dowjedže jeho hač k płotej staršiskeho domu. Hišće dolho po tym njezwěri sej wón znowa do swěta pućować, ale ćakaše tři lěta, doniž jeho znowa žadošć za dalokim swětom njerabny.

203 słowow